

PROBLEMA SENSULUI CUVINTELOR ÎN PREȘCOLARITATE

*Liuba MOCANU, dr., conf. univ., UPSC, RM
Cristina-Elena ALUNGULESEI, masterand, UPSC, România*

Summary. *The article reveals the issue of vocabulary and words' meaning from a linguistic, psychological and pedagogical viewpoint. The idea forwarded is that the enrichment of vocabulary in the preschoolers takes place both quantitatively, numerically and qualitatively. The latter refers to children's comprehension of the word's meaning. It has been shown that the elder preschooler can understand and explain the sense of words.*

Keywords: *words, quantity, quality, vocabulary, preschool.*

Potrivit studiilor lingvistice, limba este un sistem viu. Vocabularul, drept parte integrantă din sistemul general al limbii, este compartimentul cel mai expus la diverse transformări (interne și externe) ce se exercită asupra ei. Deci, putem afirma că, *vocabularul nu este o masă informă, o adunare de cuvinte care au o valoare egală pentru limbă.*

A. Bidu Vrânceanu relevă că lexicul poate fi definit ca totalitatea cuvintelor utilizate astăzi mai mult sau mai puțin. Marea mobilitate a vocabularului în ansamblul său, dar și în funcție de diferite domenii de activitate, face dificil de stabilit inventarul său definitiv [1, p.7].

Deși știința limbii studiază, alături de cuvânt, și alte aspecte și fenomene lingvistice, categoria cea mai „naturală” rămâne totuși cuvântul.

Acesta are o formă, adică un înveliș sonor, un aspect sonor, exterior, dar și un conținut (aspect interior), (un înțeles, un sens); este unitatea de bază a limbii, alcătuită dintr-o reunire de foneme și care conține o anumită semnificație lexicală și gramaticală, servește la denumirea noțiunilor și se prezintă ca material de construcție pentru propoziție [3, p. 150]

Vocabularul (sau lexicul) unei limbi reprezintă totalitatea cuvintelor din acea limbă. În cazul celor mai bogate limbi moderne dimensiunea vocabularului poate atinge câteva sute de mii de cuvinte. Deși numărul de cuvinte al limbii române cuprinde între 60000 și 170 000 de lexeme, nu toate ocupă același loc chiar prin faptul că nu sunt cunoscute și înțelese de toți vorbitorii acestei limbi.

Sub raportul frecvenței, al utilizării lor, s-a precizat deja că un vorbitor cult, ceea ce presupune și un grad avansat de instrucție, cunoaște și recunoaște aproximativ 30.000 de cuvinte, însă folosește aproximativ 10.000 de cuvinte [7, p. 89]. Se știe că sistemul limbii este alcătuit din mai multe componente, unul dintre acestea fiind vocabularul. Savanții însă susțin că acesta, ultimul, este mult mai mult decât o componentă. Mai mulți cercetători, inclusiv S. Stati, Th. Hristea, subliniază că bogăția unei limbi este dată, în primul rând, de bogăția și de varietatea vocabularului ei, teză unanim acceptată atât în lingvistica generală, dar și în cea românească. [4, 2].

Vocabularul unui vorbitor reprezintă o parte foarte mică a vocabularului limbii, compus din acele cuvinte pe care le cunoaște vorbitorul. Din acest considerent, dimensiunea acestui vocabular diferă semnificativ între diversele categorii de vorbitori și depinde de nivelul de

educație, de inteligență al acestora. Nu în ultimul rând se are în vedere și perceperea de către vorbitori a conținutului cuvintelor.

Despre înțelegerea sensului cuvintelor se vorbește și la nivel preșcolar.

În această etapă, copiii dobândesc deprinderea de a-și exprima ideile, impresiile, gândurile, dorințele într-o formă nouă, inteligentă, cursivă. Dar pentru aceasta copilul trebuie să înțeleagă conținutul cuvintelor. Precizia și expresivitatea comunicării sunt date în cea mai mare măsură de calitatea vocabularului utilizat. Îmbogățirea vocabularului copiilor este unul dintre obiectivele prioritare pe linia cultivării exprimării, obiectiv care se realizează începând din cea mai timpurie vârstă.

Cu toate că știința limbii studiază, alături de unitățile lexicale, și alte aspecte și fenomene lingvistice, categoria cea mai „naturală” rămâne totuși cuvântul.

În evoluția ontogenetică a copilului, conduita verbală se dezvoltă și se îmbogățește în permanență, modalitățile verbale devenind mai complexe și mai diversificate. Conținutul și semnificația celor exprimate prin intermediul conduitei verbale se încarcă de caracteristici subtile și rafinate. Acest conținut este transpus în forme exterioare mai variate, care poartă mai mult sau mai puțin marca fiecărei personalități. [12].

Grație dezvoltării limbajului și evoluției psihice generale, susține Emil Verza „copilul își însușește noi modele de conduită verbală care contribuie nemijlocit la acumularea experienței sociale. Astfel, devine mai accesibilă înțelegerea „sistemului deschis” al limbajului, care se conservă prin fluxul continuu de schimburi cu mediul, și aceasta, desigur, în cadrul ambianței sociale.” [6].

Pshihologii relevă că în dezvoltarea lexicului, ca și în însușirea structurii gramaticale a limbii, poate mai mult decât în alte domenii ale vieții psihice a copilului, există mari diferențe individuale care depind, în primul rând, de vârsta copilului, de condițiile de viață ale acestuia și altele.

Anume unitățile lexicale asigură conținutul comunicării. Folosirea liberă a limbajului oral și scris se bazează, în primul rând, pe posedarea suficientă a unui arsenal de cuvinte. Din acest considerent se susține că limba, ca mijloc de comunicare, reprezintă, mai întâi de toate, limba cuvintelor [8.p. 89].

Dezvoltarea vocabularului copilului este strâns legată, pe de o parte, de evoluția gândirii și a altor procese psihice ale acestuia, iar, pe de altă parte, de dezvoltarea tuturor componentelor limbajului: cultura sonoră, aspectul gramatical, creativitate etc. Prin limbaj, cuvintele denotă doar ceea ce înțelege copilul. Din acest considerent, cuvintele cu sens concret apar în vocabularul copilului mai devreme, iar noțiunile de gen (termenul aparține T. Slama –Cazacu) apar în lexiconul vorbitorului mic mai târziu [Apud 9].

Evoluția vocabularului în ontogeneză este, de asemenea, condiționată și de dezvoltarea imaginației copilului despre realitatea înconjurătoare. Pe măsură ce copilul cunoaște noi obiecte, fenomene, semne caracteristice ale acestora, acțiuni etc, are loc îmbogățirea vocabularului atât cantitativ, cât și calitativ.

Analizând procesul de dezvoltare a sensului cuvântului în ontogeneză, L. S. Vâgotsky menționa că limbajul și semnificația cuvintelor au evoluat în mod natural, iar istoria privind evoluția sensului cuvântului din punct de vedere psihologic, ne ajută să ne clarificăm, într-o anumită măsură, cum are loc dezvoltarea semnelor, cum apare la copil primul semn etc. [Apud 5].

Orice cuvânt nou, susține Lalaev, apare la copil ca o corelație nemijlocită între un anumit cuvânt și obiectul pe care îl desemnează [9, p.3].

O. Ușakov relevă că în dezvoltarea vocabularului la copiii de vârstă timpurie se evidențiază două aspecte: sporirea numerică a acestuia și dezvoltarea lui calitativă, adică însușirea sensului cuvintelor [Apud 10].

Creșterea vocabularului este dependentă de diverși factori, din care cauză datele din literatură referitoare la numărul de cuvinte ale preșcolarilor de aceeași vârstă diferă de la un copil la altul. Primele unități lexicale conștientizate apar la sfârșitul primului an de viață și constituie cca 10-18 cuvinte.

Psihologul D. B. Elkonin relevă că deosebirile dintre cuvinte,, sunt mult mai mari, decât în orice altă sferă ce vizează dezvoltarea psihică”.p.94 Alekseeva. Componenta vocabularului reprezintă cercul de interese și necesități ale copilului. Potrivit unui studiu realizat de către psihologii austrieci, care au înregistrat vorbirea copiilor cu adulții, dar și cu semenii lor, au stabilit că un copil de 5 ani folosește, în mediu, pe zi, cca 11 mii de cuvinte. Se precizează că cel mai frecvent se utilizează cuvântul „eu”, apoi urmează „eu vreau”, „eu voi...”, „eu iubesc” etc. [Apud 8].

Cât privește sensul cuvintelor, trebuie subliniat că la trei ani, copiii folosesc cuvinte fără să le înțeleagă sensul, fiind atrași de sonoritatea acestora, sau le folosesc din spirit de imitație. Începând cu 4-5 ani, concomitent cu îmbogățirea volumului de cunoștințe, cu formarea unei sfere mult mai ample de reprezentări despre lumea înconjurătoare, copiii înțeleg sensurile proprii ale cuvintelor, ca mai târziu, pe la 6 ani, să folosească cu ușurință în exprimare atât sensul propriu cât și cel figurat al cuvintelor[11] -Alți cercetători, ca de exemplu, T. Slama –Cazacu, E. Strunin etc, vorbesc de o percepere a conținutului cuvântului începând din grupele mici.

Vâgotsky L. a fost acel care a demonstrat ca limbajul și gândirea sunt într-o relație de reciprocitate: cuvântul fără idee este mort și gândirea nerealizată în cuvinte este o umbră; într-o unitate dinamică complexă, și că relațiile dintre ele apar în cursul dezvoltării și evoluează fără încetare.[Apud 5,p. 18]. La baza însușirii sensului cuvântului, susține psihologul, se află caracteristica funcțională a obiectului.

Prin semnificația cuvântului înțelegem atât capacitatea acestuia de a substitui, a reprezenta obiecte, de a provoca, a trezi asociații apropiate, cât și de a analiza obiecte, a abstractiza și generaliza caracteristicile lor, susține psihologul Luria A. [Apud 5, p. 21]. Acest gând, din punct de vedere psihologic, a fost argumentat și de către L. Vâgotski care împărtășea ideea că sensul cuvântului nu este altceva, decât o generalizare...dar aceasta, la rândul ei, constituie un act al gândirii; că sensul lexemului în vorbirea copilului evoluează.

Cuvântul singur de la sine nu poartă nici un concept, el apare doar în sensul cuvântului [5, p. 21]

Vârsta de 5-7 ani deschide noi perspective pentru evoluția limbajului. Reprezintă perioada când atenția copiilor e direcționată spre cuvânt, spre conținutul, formele acestuia. Există premise de „rupere ” a sensului cuvântului de obiect, susțin mai mulți cercetători (F. Sohin, E. Strunin, C. Păunescu etc.).

BIBLIOGRAFIE

1. BIDU-VRĂNCEANU, A.; FORĂSCU, N. Cuvinte și sensuri. Polisemia, sinonimia, antonimia prin exerciții. București: Editura Științifică și Enciclopedică, 1988.
2. BUȘMACHIU, V. Stratificarea funcțional-stilistică a lexicului limbii române și prezentarea lui lexicografică. Chișinău, 2018.
3. Didactica educației preșcolare. Chișinău, 2012.
4. HRISTEA, TH. (coordonator). Sinteze de limba română. București: Editura Albatros, 1984.
5. MOCANU, L. Evoluarea limbajului preșcolarelor mari prin perceperea semanticii cuvântului. Chișinău, 2000.
6. VERZA, E. Tratat de logopedie, volumul I. București: Editura Humanitas, 2003.
7. TOMA, I. Limba Română Contemporană. Privire general. București: Editura Niculescu, 2001.
8. АЛЕКСЕЕВА, М.М.; ЯШИНА, В.И. Методика развития речи и обучения родному языку дошкольников: Учеб. пособие для студ. высш. и сред. пед. учеб. заведений. М.: Издательский центр «Академия», 2000. 400 с.
9. ЛАЛАЕВА, Р.И.; СЕРЕБРЯКОВА, Н.В. Коррекция общего недоразвития речи у дошкольников (формирование лексики и грамматического строя). С-Петербург СОЮЗ, 1999.
10. Развитие речи детей дошкольного возраста, М., Просвещение, 1997. 223 с.
11. <http://www.munteniadebuzau.ro/social/761-particularit%C4%83%C5%A3i-specifice-vorbirii-copilului->
12. <https://ultrapsihologie.ro/2015/03/01/dezvoltarea-limbajului-la-prescolari/>